

bryg. dr inż. Jarosław Zarzycki
Wydział Inżynierii Bezpieczeństwa Pożarowego
Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie

PRAWNE ASPEKTY OCHRONY PRZECIWOŻAROWEJ LASÓW W POLSCE

LEGAL ASPECTS OF FORESTS FIRE PROTECTION IN POLAND

Słowa kluczowe: las, ochrona przeciwpożarowa, pożar lasu.

Key words: forest, fire protection, forest fire.

Abstract. In the paper responsibilities of forests owners and managers have been discussed. This responsibilities are arising from the Act on fire protection and the Act on forests, and are associated with the keeping of the fire protection on forest land in Poland.

WSTĘP

Treść art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. stanowi m. in., że „Rzeczpospolita Polska (...) zapewnia ochronę środowiska...”. [1] Pojęcie „środowisko” należy rozumieć jako ogół elementów przyrodniczych, w tym również przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, zwierzęta i rośliny, krajobraz oraz klimat. Jednym z elementów przyrodniczych składających się na środowisko są rośliny, w tym roślinność leśna (uprawy leśne) — drzewa i krzewy oraz runo leśne pokrywające grunt leśny zwany lasem. Ochrona przeciwpożarowa lasów polega na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę lasów jako środowiska i mienia przed pożarem poprzez trzy sposoby:

- 1) zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru lasu;
- 2) zapewnienie sił i środków do zwalczania pożaru lasu;
- 3) prowadzenie działań ratowniczych, w tym w szczególności działań gaśniczych.

Pożar lasu to niekontrolowany w czasie i przestrzeni samopodtrzymujący się proces spalania roślinnych i glebowych elementów środowiska leśnego charakteryzujący się emisją ciepłą i dymu oraz któremu towarzyszą zazwyczaj płomienie, wywołujący na ogół straty w środowisku ekologicznym i mieniu, a także zagrażający życiu i zdrowiu ludzi oraz zwierząt.

GLÓWNE ZADANIA OCHRONY PRZECIWOPOŻAROWEJ LASÓW

Ww. sposoby wykonują wszystkie podmioty korzystające z lasu jako terenu lub środowiska przyrodniczego. Taki obowiązek wynika wprost z treści art. 3 ust. 1 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, który brzmi: „Osoba fizyczna, osoba prawna, organizacja lub instytucja korzystające ze środowiska, budynku, obiektu lub terenu są obowiązane zabezpieczyć je przed zagrożeniem pożarowym lub innym miejscowym zagrożeniem”. [7] Oznacza to, że nie tylko właściciel czy zarządca lasu powinien zapobiegać powstaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, ale również każdy użytkownik lasu przebywający w nim. Zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru lasu oznacza podejmowanie działań zmierzających do uniknięcia pożaru poprzez zapewnienie koniecznych warunków ochrony lasów w sensie wyposażenia w zabezpieczenia techniczne oraz tworzenie warunków organizacyjnych i formalnoprawnych zapewniających ochronę lasów, a także przeciwdziałających powstawaniu lub minimalizujących skutki pożaru lasu. Warunki organizacyjne sprowadzają się m. in. do stworzenia odpowiedniego systemu wykrywania pożaru lasu, systemu powiadamiania o jego powstaniu i powołania ekip ratowniczych do jego gaszenia. W cytowanym wyżej artykule (art. 3 ust. 1) ustawodawca nie wymienił obowiązku zabezpieczenia przed kłęską żywiołową jaką może być pożar lasu, prawdopodobnie nieświadomie.

Metody i sposoby przeciwdziałania powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru lasu zawarte są w ogólnym zarysie w treści art. 4 ustawy o ochronie przeciwpożarowej. [7] Zapewniając ochronę przeciwpożarową terenu, w tym również terenu leśnego właściciel takiego terenu lub w jego imieniu zarządca albo użytkownik (na podstawie zawartej umowy cywilnoprawnej ustanawiającej zarząd lub użytkowanie) jest obowiązany:

- 1) przestrzegać przeciwpożarowych wymagań technicznego zabezpieczenia terenu lasu przed pożarem;
- 2) wyposażyć teren lasu w wymagane urządzenia przeciwpożarowe służące do zapobiegania powstaniu, wykrywania, zwalczania pożaru lub ograniczania jego skutków i w gaśnice;
- 3) zapewnić konserwację oraz naprawy tychże urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic w sposób gwarantujący ich sprawne i niezawodne funkcjonowanie;
- 4) zapewnić osobom przebywającym na terenie leśnym, bezpieczeństwo i możliwość ewakuacji;
- 5) przygotować teren lasu do prowadzenia akcji ratowniczej;
- 6) zapoznać pracowników przebywających na terenie leśnym z przepisami przeciwpożarowymi;
- 7) ustalić sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, kłęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia na terenie lasu.

Szczegółowe metody i sposoby postępowania zawarte są w bardzo wielu rozporządzeniach, jako aktach prawnych niższego rzędu niż ustawa.

Drugim sposobem realizacji ochrony przeciwpożarowej lasów jest zapewnienie sił i środków do zwalczania pożaru lasu. Przez siły rozumiemy ludzi posiadających wiedzę z zakresu gaszenia pożarów lasu i wyposażonych w wymagane pojazdy i sprzęt, w szczególności pojazdy i sprzęt gaśniczy do działań gaśniczych, wykonujących te działania ochotniczo lub zawodowo. Zgodnie z treścią art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie przeciwpożarowej [7] na właścicielu lasu spoczywa główny obowiązek zapewnienia ww. środków do zwalczania pożarów lasu zarówno w sensie profilaktycznym, jak i bezpośrednich działań gaśniczych. Rzeczpospolita Polska zapewniając ochronę środowiska ponosi główny ciężar gaszenia pożarów lasu przy pomocy powołanych do tego celu podmiotów państwowych, np. Państwowej Straży Pożarnej (PSP).

Trzecim sposobem realizacji ochrony przeciwpożarowej lasów jest prowadzenie działań ratowniczych, w tym w szczególności działań gaśniczych, czyli jakichkolwiek i różnorodnych czynności podjętych w celu ochrony życia i zdrowia ludzi i zwierząt, a w szczególności środowiska i mienia podczas powstałego pożaru lasu. W obszarze tym mieści się również likwidacja przyczyn powstania pożaru lasu jako działanie prewencyjne. Zgodnie z treścią art. 22 ust.1 ustawy o ochronie przeciwpożarowej działania ratownicze, w tym gaśnicze prowadzą jednostki ochrony przeciwpożarowej do których zaliczamy:[7]

- 1) jednostki organizacyjne PSP;
- 2) jednostki organizacyjne Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej (WOP);
- 3) zakładowa straż pożarna (ZSP);
- 4) zakładowa służba ratownicza (ZSR);
- 5) gminna zawodowa straż pożarna (GZSP);
- 6) powiatowa (miejska) zawodowa straż pożarna [P(M)SP];
- 7) terenowa służba ratownicza (TSR);
- 8) ochotnicza straż pożarna (OSP);
- 9) inne jednostki ratownicze.

Ww. jednostki ochrony przeciwpożarowej poza PSP prowadzą działania tylko na terenie własnego działania, który to teren sprowadza się do jednostek (instytucji) wojskowych, zakładów pracy, czy niewielkich terenów wydzielonych administracyjnie lub geograficznie. Jednostki te wspomagają PSP, która prowadzi działania ratownicze na terenie całego kraju będąc podmiotem państwowym. PSP w powiatowych planach ratowniczych może ustalić z pozostałymi jednostkami ochrony przeciwpożarowej rejon pomocy wzajemnej.

Działania ratownicze, w tym działania gaśnicze podczas pożaru lasu mogą być prowadzone również przez osoby fizyczne, osoby prawne, organizacje lub

instytucje korzystające ze środowiska lub terenu leśnego nawet w sposób przypadkowy.

SPOSOBY ZABEZPIECZENIA PRZECIWOŻAROWEGO LASÓW

Zabezpieczenie środowiska lub terenu, w tym leśnego przed powstaniem i rozprzestrzenianiem się na nim pożaru wymaga podjęcia wielu działań organizacyjnych i technicznych. Konkretnie wymogi zawarte są m. in. w:

a) rozporządzeniu ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów, [5]

b) rozporządzeniu ministra środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, [6]

c) rozporządzeniu ministra infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych. [3]

Na podstawie treści art.13 ust. 2 pkt 9 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, [7] w rozdziale 9 pierwszego z podanych wyżej rozporządzeń [5] zawarte są treści dotyczące sposobów zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Do tych technicznych sposobów zaliczamy:

1) pasy przeciwpożarowe jako system drzewostanów różnej szerokości poddanych specjalnym zabiegom gospodarczym i porządkowym lub powierzchni wylesionych i oczyszczonych do warstwy mineralnej, urządzane i utrzymywane w stanie zapewniającym ich użyteczność przez cały rok na granicy las - obiekt mogący stanowić zagrożenie pożarowe dla lasu;

2) obserwację i patrolowanie lasów mające na celu wczesne wykrycie pożaru, zaalarmowanie o jego powstaniu, a także podjęcie działań ratowniczych;

3) źródła wody do celów przeciwpożarowych zapewniające możliwość pobierania wody i wyposażone w przeciwpożarowe stanowiska czerpania wody wraz z dojazdem do nich oraz oznaczone znakami zgodnymi z Polskimi Normami dotyczącymi znaków bezpieczeństwa;

4) budowane lub przebudowywane drogi leśne, wykorzystywane jako dojazdy pożarowe o określonych parametrach technicznych, które powinny być oznakowane i utrzymane w sposób zapewniający ich przejezdność;

5) bazy sprzętu do gaszenia pożarów lasów urządzane i utrzymywane w miejscach wyznaczonych, w porozumieniu z właściwymi miejscowo komendantami powiatowymi (miejskimi) Państwowej Straży Pożarnej, zgodnie z zasadą mówiącą o tym, że na każde 10 000 ha lasu lub dla nadleśnictwa albo parku narodowego organizuje się co najmniej jedną taką bazę.

Warty podkreślenia przy tej okazji jest fakt, że wszystkie ww. sposoby oprócz pierwszego (pasów przeciwpożarowych) wymaga się od właścicieli, zarządców lub użytkowników lasów, których lasy samoistnie lub wspólnie tworzą kompleks leśny o powierzchni ponad 300 ha. Niestety, w rozporządzeniu ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. Nr 109, poz. 719), które przywołuje kilkakrotnie pojęcie kompleks leśny na potrzeby bezpieczeństwa pożarowego lasów, do dnia dzisiejszego nie pojawiła się prawna definicja tego pojęcia. Definicja kompleksu leśnego występuje w wielu opracowaniach, ale jako pojęcie ogólne, bez technicznych doprecyzowań. Przy okazji definiowania „uproszczonego planu urządzenia lasu” posłużono się w ustawie o lasach [8] pojęciem zwarty kompleks leśny – ale nie zostało ono jednak zdefiniowane.

Żeby wiedzieć, w jakich kompleksach leśnych powinny pojawić się wymagane prawem sposoby zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, należy w każdym powiecie wyznaczyć, policzyć i określić powierzchnię kompleksów leśnych. Kompleks leśny może składać się z powierzchni leśnych będących w posiadaniu jednego lub wielu właścicieli, zarządców lub użytkowników. Z punktu widzenia zabezpieczenia przeciwpożarowego liczba udziałowców jest drugoplanowa. Może być w całości publiczny lub niepubliczny albo też mieszany (państwowo-prywatny). Wyznaczenie i określenie powierzchni kompleksu leśnego wymaga technicznego doprecyzowania tego pojęcia, a więc określenia maksymalnej szerokości gruntu nieleśnego oddzielającego od siebie zbliżone (sąsiednie) obszary leśne, które (na obecną chwilę) według jednych są jeszcze w jednym kompleksie leśnym, a według innych stanowią już dwa odrębne kompleksy leśne i żaden z nich (przy drugiej interpretacji) może nie przekraczać powierzchni 300 ha. W pierwszym wariantcie interpretacyjnym stanowią one jeden kompleks leśny przekraczający powierzchnię 300 ha, a zatem właściciele, zarządcy lub użytkownicy są już obowiązani do zastosowania w nim określonych zabezpieczeń przeciwpożarowych. Jedną z propozycji wielkości szerokości gruntu nieleśnego pomiędzy sąsiadującymi ze sobą obszarami leśnymi należącymi do tego samego kompleksu leśnego jest odległość nieprzekraczająca 1000 m. Na taką odległość następowały przerzuty ogni lotnych (tłące, żarzące się lub płonące materiały palne przenoszone przez wiatr z miejsca pożaru na znaczne odległości) podczas największego pożaru lasu w Polsce, który powstał i trwał przy bardzo niekorzystnych warunkach meteorologicznych i drzewostanowych. Taka wielkość wykluczy np. definiowanie podziału obszaru leśnego na kilka kompleksów leśnych ze względu na różną własność lasów lub przebiegające przez taki teren leśny tory kolejowe, pasy drogowe, cieki wodne czy grunty orne, nieużytki albo łąki o szerokości kilkunastu lub kilkudziesięciu metrów – jako grunty nieleśne.

Wyznaczenie kompleksów leśnych w powiecie, powyżej zaproponowanej odległości do 1000 m pozwoli utworzyć niezależne od siebie kompleksy leśne, stanowiące niejako wydzielone leśne strefy pożarowe. Przy powstaniu pożaru w danym kompleksie leśnym wszystkie przewidziane planem dysponowania siły i środki ratownicze skupią się na prowadzeniu działań gaśniczych w tym kompleksie leśnym, w którym powstał pożar. Dopóki nie ma zdefiniowanego prawnie pojęcia kompleks leśny, komendanci powiatowi (miejscy) Państwowej Straży Pożarnej w uzgodnieniu z właściwymi miejscowo zarządcami lub użytkownikami lasów, a także ze starostą sprawującym nadzór nad lasami prywatnymi mogą przyjąć odległość 1000 m lub ustalić wspomnianą wyżej odległość inną niż 1000 m (mniejszą), uzasadniając swój wybór największą w historii danego powiatu odległością, na którą nastąpiły przerzuty ogni lotnych podczas pożaru lasu na rozpatrywanym terenie przy najbardziej niekorzystnych warunkach drzewostanowych i pogodowych. Może się zdarzyć, że odległość rozgraniczająca dwa sąsiadujące ze sobą kompleksy leśne będzie stanowiła kilkaset metrów do 1000 m włącznie, ale na pewno nie powinna wynosić kilkadziesiąt lub kilkanaście metrów.[9]

W ochronie przeciwpożarowej lasów i w zakresie problematyki oraz zagadnień z nią związanych powinna funkcjonować prawnie zapisana definicja (autorska propozycja definicji) kompleksu leśnego - że jest to pojedynczy grunt leśny lub zespół sąsiadujących ze sobą gruntów leśnych oddzielonych gruntem nieleśnym, tworzące wydzieloną leśną strefę pożarową, pomiędzy którymi odległość nie przekracza 1000 m. Znając techniczne zasady wyznaczania kompleksów leśnych można dokonywać technicznej analizy i oceny bezpieczeństwa pożarowego gruntów leśnych wchodzących w skład kompleksów leśnych położonych na terenie gmin, powiatów czy województw.

Jednym ze sposobów zabezpieczenia przeciwpożarowego kompleksów leśnych o powierzchni ponad 300 ha jest ich obserwacja i patrolowanie. Obserwacja lasów może być prowadzona następującymi sposobami:

- 1) ze stałych punktów obserwacji naziemnej;
- 2) przez naziemne patrole przeciwpożarowe;
- 3) przez patrole lotnicze.

Do patrolowania lotniczego, jako jednego z trzech sposobów obserwacji kompleksów leśnych w celu wykrywania pożarów oraz alarmowania o ich powstaniu zobowiązani są właściciele, zarządcy lub użytkownicy lasów, których lasy samoistnie lub wspólnie tworzą kompleks leśny o powierzchni od 300 do 1000 ha zaliczony do I kategorii zagrożenia pożarowego lasów (KZPL) lub o powierzchni od 300 do 2000 ha zaliczony do II KZPL, przy braku obserwacji kompleksu leśnego przez naziemne patrole przeciwpożarowe w okresach oznaczonego dla lasów kompleksu leśnego 1., 2. lub 3. stopnia zagrożenia

pożarowego lasów (SZPL). Jeżeli obserwacja kompleksu leśnego nie jest prowadzona przez patrole lotnicze ani przez naziemne patrole przeciwpożarowe, wówczas wymagane jest prowadzenie obserwacji kompleksów leśnych o powierzchni ponad 300 ha ze stałych punktów obserwacji naziemnej (wielkość obserwacyjnych lub stanowisk obserwacyjnych usytuowanych na obiektach lub wzniesieniach, pozwalających na prowadzenie obserwacji w promieniu co najmniej 10 km). W lasach kompleksów leśnych zaliczonych do I KZPL położenie stałych punktów obserwacji naziemnej powinno zapewniać możliwość prowadzenia obserwacji lasu co najmniej z dwóch takich punktów w celu ustalenia miejsca powstania pożaru. Ważne jest, aby był określony prawnie nie tylko minimalny promień obserwacji (10 km), ale również maksymalny promień obserwacji, który z reguły na terenie równinnym przy średniej przejrzystości powietrza podyktowanej zanieczyszczeniami na wysokości ok. 30 m nie przekracza 15 km.

W myśl rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji - „Źródła wody do celów przeciwpożarowych w lasach, które samoistnie lub wspólnie tworzą kompleks o powierzchni ponad 300 ha, zapewnia się w postaci nie więcej niż 2 zbiorników w obrębie chronionej powierzchni zawierających łącznie co najmniej 50 m³ wody, hydrantów zewnętrznych lub cieków wodnych o stałym przepływie wody nie mniejszym niż 10 dm³/s przy najniższym stanie wód, z zapewnieniem najbliższego stanowiska czerpania wody w terenie o promieniu:[5]

- 1) nieprzekraczającym 3 km w lasach I kategorii zagrożenia pożarowego;
- 2) nieprzekraczającym 5 km w lasach II kategorii zagrożenia pożarowego;
- 3) uzgodnionym z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej w lasach III kategorii zagrożenia pożarowego.”

Poza tym „Źródło wody do celów przeciwpożarowych w lasach powinno zapewnić możliwość pobierania wody z głębokości nie większej niż 4 m, licząc między lustrem wody a poziomem stanowiska czerpania wody, i być wyposażone w stanowisko czerpania wody wraz z dojazdem.”[5]

Każde źródło wody przeznaczone do magazynowania wody do celów przeciwpożarowych i służące do gaszenia pożarów, bez względu na to, czy jest otwarte, czy zamknięte, sztuczne czy naturalne, powinno mieć stanowisko czerpania wody – choć w przepisach nie jest określone jako przeciwpożarowe, to znak zgodny z Polską Normą doprecyzowuje to pojęcie. To, że szczegółowy opis techniczny stanowisk czerpania wody pojawił się w Polskiej Normie,[2] nie oznacza, że są one zarezerwowane tylko i wyłącznie dla „normowych” zbiorników. Dopóki powyższy przepis prawny związany z lasami nie będzie przywoływał wspomnianej Polskiej Normy do obowiązkowego stosowania w wyraźnie wyartykułowany sposób lub póki nie zostanie w tym przepisie zdefiniowane

stanowisko czerpania wody i określone jego parametry techniczne – do tego czasu „normowe” stanowiska czerpania wody w lasach mogą być jedynie zaleceniem do stosowania. Z drugiej strony nie można dopuścić do znacznej dowolności (w sensie technicznym) w tworzeniu stanowisk czerpania wody w lasach, gdyż każde stanowisko o parametrach technicznych zbytnio odbiegających od „normowych” wpływałoby na zmniejszenie szybkości, sprawności, skuteczności i bezpieczeństwa działań gaśniczych organizowanych i prowadzonych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej. Należy również zaznaczyć, że każde stanowisko czerpania wody powinno być wyposażone w minimum dwa przewody ssawne, których górne części, zaopatrzone w nasady 110 mm, nazwane są punktami poboru wody. Szerokość i długość samochodów pożarniczych ustawianych na stanowisku czerpania wody, zasysających wodę ze źródeł wody do celów przeciwpożarowych i dalej tłoczących tę wodę do innych, z reguły średnich i ciężkich samochodów gaśniczych realizujących zadania w ramach cyklu dowożenia wody na odcinki bojowe (gaśnicze), potwierdza zasadność tworzenia „normowych” stanowisk czerpania wody w lasach ze względu na konieczność manewrowania samochodami na tych stanowiskach. Dopóki nie zostanie uszczegółowiony przepis dotyczący przeciwpożarowych stanowisk czerpania wody dla lasów (rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji [5]), należy dążyć do tego, by szczegółowych ustaleń dotyczących wykonania stanowisk czerpania wody dokonali właściciele, zarządcy lub użytkownicy lasów w uzgodnieniu z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej. W uzgodnieniach tych warto wziąć pod uwagę to, że im bardziej stanowiska czerpania wody w lasach będą odpowiadać pod względem technicznym „normowym” warunkom, tym sprawniej, szybciej i bezpieczniej będą organizowane i prowadzone działania gaśnicze podczas pożarów lasów w kompleksach leśnych.[9]

W myśl rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji:[5] „Właściciele, zarządcy lub użytkownicy lasów, których lasy samoistnie lub wspólnie tworzą kompleks leśny o powierzchni ponad 300 ha utrzymują dojazdy pożarowe wyznaczone w planie urządzenia lasu zgodnie z przepisami w sprawie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów.” Zapis ten sugeruje, że dojazdy pożarowe powinny być utrzymywane tylko w lasach Skarbu Państwa z uwagi na to, że mowa jest o dojazdach pożarowych wyznaczonych tylko w planie urządzenia lasu, a nie w uproszczonym planie urządzenia lasu czy planie ochrony parku narodowego. Na marginesie należy dodać, że dla lasów będących w zarządzie Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, mimo zarządzania lasami Skarbu Państwa opracowywany jest uproszczony plan urządzenia lasu, a dla parków narodowych poza planem ochrony parków narodowych również plan urządzenia lasu. Przytaczając jednak wybraną treść (art. 2; art. 7 ust. 1; art. 8; art. 9 ust. 1) ustawy o lasach [8] mówiącą, że „Przepisy ustawy stosuje się do lasów, bez względu

na formę ich własności” oraz to, że „gospodarkę leśną prowadzi się według planu urzędzenia lasu lub uproszczonego planu urzędzenia lasu”, a także wg zasady „powszechnej ochrony lasów” zmierzającej do „kształtowania równowagi w ekosystemach leśnych, podnoszenia naturalnej odporności drzewostanów, a w szczególności do wykonywania zabiegów profilaktycznych i ochronnych zapobiegających powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów” – należy założyć, że dojazdy pożarowe powinny być nie tylko w lasach, dla których opracowuje się plan urzędzenia lasu, ale również w lasach dla których opracowuje się uproszczony plan urzędzenia lasu. Zapis prawny łączący dojazdy pożarowe tylko z planem urzędzenia lasu został zawarty w ww. rozporządzeniu [5] prawdopodobnie nieświadomie, ponieważ trudno jest zakładać z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej lasów, aby w lasach niebędących własnością Skarbu Państwa tworzących w całości kompleksy leśne o powierzchni powyżej 300 ha lub będące ich częścią - nie było dojazdów pożarowych dla pojazdów pożarniczych jadących gasić tam pożary.

Następny problem wiąże się z utrzymaniem parametrów technicznych i oznakowaniem dojazdów pożarowych w lasach. Jeszcze dziś w niektórych powiatach można spotkać w kompleksach leśnych dojazdy pożarowe niespełniające niektórych parametrów technicznych narzuconych treścią rozporządzenia ministra środowiska,[6] a także nieprawidłowe oznakowanie tych dojazdów – w postaci tabliczki z napisem „Droga pożarowa” zamiast „Dojazd pożarowy”. Różnica w nazewnictwie bierze się z tego, że przy budynkach i obiektach budowlanych mamy drogi pożarowe, a w lasach – dojazdy pożarowe. Wszystkie parametry techniczne dojazdów pożarowych są dość łatwo mierzalne, poza jednym dotyczącym nośności co najmniej 10 ton i nacisku osi 5 ton. Powyższy parametr rzadko jest sprawdzany ze względu na koszt pomiaru określoną metodą techniczną.[9] W treści ww. rozporządzenia [6] warto uściślić ile razy w określonym czasie i kiedy powinno badać się nośność i nacisk osi dojazdów pożarowych, ponieważ parametry te obniżają się po każdym przejeździe ciężkich pojazdów.

Zgodnie z treścią rozporządzenia ministra środowiska [6] „Wyposażenie bazy sprzętu do gaszenia pożarów lasów stanowią w szczególności:

- 1) dla lasów zaliczonych do I kategorii zagrożenia pożarowego — 10 gaśnic lub hydronetek plecakowych, 30 łopat, 20 tłumic, 2 pługi do wyorywania pasów przeciwpożarowych, samochód patrolowo-gaśniczy albo przyczepa ze zbiornikiem na wodę o pojemności minimum 400 l z możliwością podawania środka gaśniczego;
- 2) dla lasów zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego — 10 gaśnic lub hydronetek plecakowych, 20 łopat, 10 tłumic, pług do wyorywania pasów

przeciwpożarowych, samochód patrolowo-gaśniczy albo przyczepa ze zbiornikiem na wodę o pojemności co najmniej 200 l;

3) dla lasów zaliczonych do III kategorii zagrożenia pożarowego — 10 gaśnic lub hydronetek plecakowych, 10 łopat, 10 tłumic, pług do wyorywania pasów przeciwpożarowych.”

Przy okazji nowelizacji treści rozporządzenia ministra środowiska [6] warto doprecyzować ten zapis o rodzaj gaśnic oraz ich pojemność, jak również pojemność hydronetek plecakowych, a łopaty potraktować zamiennie ze szpadlami. W lasach zaliczonych do II KZPL warto także dodać wzorem lasów zaliczonych do I KZPL, aby samochód patrolowo-gaśniczy albo przyczepa ze zbiornikiem na wodę o pojemności co najmniej 200 dm³ miały „możliwość podawania środka gaśniczego”. Przy okazji zmian należałoby zamienić jednostkę miary pojemności z litrów (l) na decymetry sześcienne (dm³). W przypadku samochodów patrolowo-gaśniczych właścicieli lub zarządców lasów, warto również zapisać czy są one pojazdami uprzywilejowanymi w rozumieniu przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym (art. 53).

Nawiązując do dwóch szczególnych dróg (toru kolejowego lub drogi publicznej, z wyjątkiem drogi o nawierzchni nieutwardzonej) mogących stanowić zagrożenie pożarowe dla lasu należy pamiętać, że w odległości mniejszej niż 30 m od skraju tych dwóch rodzajów dróg o szczególnym zagrożeniu pożarowym, pozostawianie w szczególności gałęzi, chrustu, nieokrzesanych ściętych drzew i odpadów poeksploatacyjnych jest zawsze zabronione, niezależnie od KZPL, niezależnie od wieku drzewostanów położonych przy drogach publicznych i niezależnie od szerokości lasu. Te specjalne zabiegi porządkowe przy ww. dwóch szczególnych pod względem zagrożenia pożarowego drogach nie noszą nazwy pasów przeciwpożarowych w myśl zapisu § 39. 1 rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji.[5]

Zgodnie z treścią § 39 ust. 5 rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji,[5] który brzmi: „Właściciel lub zarządca lasu umieszcza tablice informacyjne i ostrzegawcze dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego lasu przy wjazdach do lasów oraz przy parkingach leśnych, w uzgodnieniu z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej”, warto zaznaczyć, że tablice informacyjne to stałe tablice informacyjno-propagandowe mówiące głównie o zasadach zachowania się w lesie i postępowaniu w razie zauważenia pożaru, a tablice ostrzegawcze to okresowe znaki (tablice) zakazu wstępu do lasu, które powinny pojawić się co najmniej w tych samych miejscach co tablice informacyjne, ale tylko na czas wprowadzenia okresowego zakazu wstępu do lasu podyktowanego występującym dużym zagrożeniem pożarowym. Treść rozporządzenia ministra ochrony środowiska, zasobów

naturalnych i leśnictwa,[4] doprecyzowuje miejsca ustawienia znaków (tablic) zakazu wstępu do lasu zaznaczając, że „Znaki umieszcza się dodatkowo na granicy lasu objętego zakazem wstępu, a w szczególności: przy drogach publicznych oraz drogach leśnych, na których dopuszczony jest ruch pojazdów silnikowych, zaprzęgowych i motorowerów (na zakrętach, skrzyżowaniach i dłuższych odcinkach dróg), a także wokół miejsc postoju pojazdów oraz pól namiotowych.” Przy okazji okresowego zakazu wstępu do lasu podyktowanego występującym dużym zagrożeniem pożarowym warto w treści § 12 rozporządzenia ministra środowiska,[6] który brzmi: „Zakaz wstępu do lasu wprowadza się przy 3. stopniu zagrożenia pożarowego, jeżeli przez kolejnych 5 dni wilgotność ściółki mierzona o godzinie 9.00 będzie niższa od 10%” – podać również dla ścisłości zasady odwoływania tego zakazu.

Zmiany wymaga również treść § 39 ust 2 pkt 6 rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji [5], który nakazuje właścicielom, zarządcom lub użytkownikom lasów, których lasy samoistnie lub wspólnie tworzą kompleks leśny o powierzchni ponad 300 ha - uzgadniać projekt planu urządzenia lasu, projekt uproszczonego planu urządzenia lasu oraz projekt planu ochrony parku narodowego, w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej, z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej, dla lasów I i II kategorii zagrożenia pożarowego. Treść ww. pkt 6 powinna stanowić odrębny zapis prawny nie nawiązujący do powierzchni kompleksu leśnego ponad 300 ha, gdyż plany urządzenia lasu tworzy się dla gruntów leśnych już od 0,1 ha, a uproszczone plany urządzenia lasu opracowywane są dla lasu o obszarze co najmniej 10 ha, stanowiącego zwarty kompleks leśny.

PODSUMOWANIE

Warto na koniec potwierdzić, że przepisy ochrony przeciwpożarowej lasów stosuje się do lasów, bez względu na formę ich własności, czyli zarówno w lasach stanowiących własność Skarbu Państwa, jak i w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, czyli w tzw. lasach prywatnych, nad którymi nadzór sprawuje starosta i to właśnie starosta w drodze decyzji, w myśl treści art. 24 ustawy *o lasach* [8] nakazuje właścicielowi lasu niestanowiącego własności Skarbu Państwa wykonanie obowiązków i zadań w zakresie pielęgnowania i ochrony lasu, w tym zabiegów w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Doprecyzowania wymaga kilka zapisów w przepisach prawa związanego z ochroną przeciwpożarową lasów. Ich uściślenie prawne i doprecyzowanie oraz pojawienie się w znowelizowanym prawie związanym z bezpieczeństwem pożarowym lasów zapewne rozwieje wątpliwości co do ich obecnej interpretacji i przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa pożarowego naszego dobra narodowego, jakim są lasy.

LITERATURA

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Polska Norma (PN-82/B-02857) Przeciwożarowe zbiorniki wodne.
- Rozporządzenie ministra ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa z dnia 6 stycznia 1998 r. w sprawie określenia wzoru znaku zakazu wstępu do lasu oraz zasad jego umieszczania (Dz. U. Nr 11, poz. 39).
- Rozporządzenie ministra infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych (Dz. U. Nr 153, poz. 955).
- Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. Nr 109, poz. 719),
- Rozporządzenie ministra środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. Nr 58, poz. 405 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 81, poz. 351, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444, z późn. zm.).
- Zarzycki J.: Wszędzie tak samo... być powinno, Przegląd Pożarniczy Nr 6/2010, s.19-21.

STRESZCZENIE

Artykuł związany jest z obowiązkami właścicieli i zarządców lasów wynikającymi z ustawy o ochronie przeciwpożarowej i ustawy o lasach, a związanymi z przestrzeganiem zasad ochrony przeciwpożarowej na gruntach leśnych w Polsce.

SUMMARY

In the paper responsibilities of forests owners and managers have been discussed. This responsibilities are arising from the Act on fire protection and the Act on forests, and are associated with the keeping of the fire protection on forest land in Poland.